

Opgave Cicerowedstrijd 2017-2018 – ronde 1

De senectute, 35b - 38a

Eind 45 - begin 44 v. C., één jaar voor zijn dood, schreef Cicero zijn traktaat Cato Maior de Senectute ('Cato de Oudere over de ouderdom'). Hij was toen al 62 jaar oud, in die tijd een gerespecteerde leeftijd. Het werk neemt de vorm aan van een dialoog tussen Marcus Porcius Cato, Publius Scipio Africanus en Gaius Laelius, stuk voor stuk boegbeelden van de Romeinse republiek. In dit filosofische essay haalt Cicero vier redenen aan waarom de ouderdom iets negatiefs zou kunnen betekenen voor de mens: 1) hij biedt weinig mogelijkheden tot een 'actief' leven 2) hij maakt het lichaam zwakker 3) hij ontzegt de mens (fysieke) geneugten 4) en de dood is niet veraf. Toch slaagt hij erin om iedere stelling met een positief antwoord te counteren. Onderstaande passus komt uit Cicero's antwoord op de tweede stelling. Wat volgt, zijn enkele tips and tricks om de negatieve gevolgen van het ouder worden tegen te gaan. Daarop laat hij nog een sprekend voorbeeld volgen ...

[1] Resistendum, Laeli et Scipio, senectuti est eiusque vitia diligentia compensanda sunt; pugnandum tamquam contra morbum sic contra senectutem, habenda ratio valetudinis, utendum exercitationibus modicis, tantum cibi et potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur. Nec vero corpori solum subveniendum est, sed menti atque animo multo magis.

- 5 [5] Nam haec quoque, nisi tamquam lumini oleum instilles, exstinguuntur senectute. Et corpora quidem exercitationum defatigatione ingravescent, animi autem exercitando levantur. Nam quos ait Caecilius "comicos stultos senes," hos significat credulos obliviosos dissolutos, quae vitia sunt non senectutis, sed inertis ignavae somniculosae senectutis.

Zoals uitgelatenheid en (seksuele) begeerte typischer is voor jonge mannen dan voor oude – toch is het niet karakteristiek voor alle jongeren, maar wel voor hen die niet rechtschapen zijn – zo is die gekheid van een oudje, die gewoonlijk dwaasheid wordt genoemd, kenmerkend voor oude mannen die lichtzinnig zijn, maar niet voor allen.

Quattuor robustos filios, quinque filias, tantam domum, tantas clientelas Appius regebat et

- 10 [10] caecus et senex; intentum enim animum tamquam arcum habebat nec languescens succumbebat senectuti. Tenebat non modo auctoritatem, sed etiam imperium in suos: metuebant servi, verebantur liberi, carum omnes habebant; vigeat in illa domo mos patrius et disciplina. Ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini

- 15 emancipata est, si usque ad ultimum spiritum dominatur in suos. Ut enim adolescentem in quo est senile [15] aliquid, sic senem in quo est aliquid adolescentis probo; quod qui sequitur, corpore senex esse poterit, animo numquam erit.

Teksthulp

- r. 1 **diligentia**, -ae, vr.: 'nauwgezetheid, zorgvuldigheid', hier: 'nauwgezette zorg'
compensare, -o = 'laten opwegen tegen, vergoeden, compenseren'
- r. 2 **rationem habere**, -eo: 'rekening houden met'
- r. 4 **subvenire**, -io + dat.: 'te hulp komen'
- r. 5 **nisi** [eis] tamquam lumini
lumen, -inis, onz.: hier: 'lamp'
instillare, -o + dat.: 'druppelen in'
- r. 6 **ingravescere**, -o: 'zwaarder worden, toenemen, fysiek achteruitgaan'
animi: tegenover welk woord van het eerste deel van de zin staat dit?
- r. 7 **Caecilius**: Caecilius Statius (3de-2de eeuw v. Chr.), Romeins comicus. Meer dan veertig titels van zijn stukken zijn bekend; enkel fragmentarisch bewaard.
comicus, -a, -um: 'bij de komedie horend, komisch, komedie-'
significare, -o 'bedoelen'
ait ... significat: het LV heeft telkens de vorm van een acc. + inf. / infinitiefzin waarbij *esse* verzwegen is.
credulus, -a, -um: 'lichtgelovig, argeloos'
obliviosus, -a, -um: 'vergeetachtig'
dissolutus, -a, -um: 'futloos, zorgeloos, lichtzinnig, onachtzaam'
- r. 8 **iners**, -rtis: 'traag'
somniculosus, -a, -um: 'slaperig, traag'
- r. 9 **clientelae**, -arum: hier: 'horigen'
Appius: Appius Claudius Caecus, een Romeins patriciër en politicus uit de 4de-3de eeuw v. Chr. Hij is vooral de geschiedenis ingegaan als de initiatiefnemer van enkele grote bouwprojecten. De (nog steeds bewandelbare!) Via Appia is daarvan het bekendste resultaat.
- r. 10 **intentus**, -a, -um: 'gespannen, slagvaardig'
arcus, -us, m.: 'boog'
languescere, -o: 'verslappen, traag/zwak worden'
- r. 11 **succumbere**, -o + dat.: 'bezwijken onder, toegeven aan'
- r. 13 **emancipatus**, -a, -um: hier: 'onderdanig'
- r. 14 **dominari**, -or: 'heersen, de baas/meester zijn, gebieden'
- r. 15 **senile** lees alsof er 'senis' staat.
quod: welke woordsoort? Waarnaar verwijst het inhoudelijk?
- r. 16 **sequi**, -or: hier: 'nastreven'